

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

BEMORLARNI OVQATLANTIRISH. TERAPEVTIK PARHEZ STOLLARI HAMDA OVQATLANISH TARTIBI

Rasulov Asadbek Azizqulovich

Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali Davolash fakulteti 1-bosqich 105-guruh talabasi. Telefon raqami +998907495651.
Elektron manzili rasulovasadbek720@gmail.com

Annotatsiya : Ushbu maqola bemorlarni ovqatlantirish va ularning usullari, shuningdek, turli xil kasalliklarga tavsiya etiladigan parhez stollari haqida soʻz boradi.

Аннотация: В этой статье рассказывается о питании больных и его методах, а также о видах диет, рекомендуемых при различных заболеваниях.

Annotation : This article talks about feeding patients and their methods, as well as the types of diets recommended for various diseases.

Kalit soʻzlar: dietaa, oqsil, yogʻ, uglevod, vitamin, mineral, Gippokrat, parentral va enteral ovqatlanish.

Ключевке слова: диета, белок, жир, углевод, витамин, минерал, Гиппократ, парентеральное и энтеральное питание.

Key words: diet, protein, fat, carbohydrate, vitamin, mineral, Gippokrat, parentral and enteral nutrition.

“Bemorning oziqlanishi boshqa davolash omillarini qoʻllash uchun asosiy fon boʻladi-qayerdagi oqilona ovatlanish yoʻq ekan, oqilona davolanish ham yoʻqdir”.
Manuel Isaakovich Pevzner.

KIRISH.

Oziqlanish–inson salomatlik holatiga, mehnat layoqatiga va tashqi muhit ta'sirlariga organizmning qarshilik koʻrsata olish xususiyatlariga sezilarli ta'sir koʻrsatadigan muhim omillardan biri. Bu haqida Gippokrat shunday degan, «oziq-

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

ovqat dori va dori-ovqat bo'lishi lozim". Dietaa (parhez) (yunoncha diaita - turmush tarzi, ovqatlanish tartibi) - sog'lom odamlar va bemorlarning ovqatlanish tartibidir. Dietaologiya (dietaa + yunon logos – ta'limot) - bu me'yoriy holatlarda va turli xil kasalliklarda inson oziqlanishini o'rganadigan tibbiyot bo'limi bo'lib, bundan tashqari shifobaxsh ovqatlanishni targ'ib qilish bilan shug'ullanadi. Davolovchi (shifobaxsh) Parhez (dietaoterapiya) –davolash yoki profilaktika maqsadida maxsus tuzilgan ozuqaviy ratsionlar va ovqatlanish tartibini qo'llanilishidir. Ovqatlanish tartibi (rejimi) - ozuqa qabul qilish vaqtini va sonini, ularning orasidagi intervallarni va ozuqaviy ratsionni belgilaydi. Oziq-ovqat ratsioni oziqovqatning energiya qiymati, kimyoviy tarkibi, maxsulot aralashmasini, massasini va oziq-ovqat iste'omoliga bo'lgan talablarni tartibga soladi. Organizm jinsi, yoshi va inson jismoniy faoliyatining turi kabi omillarni hisobga olgan holda ovqatlanish oqilona bo'lishi kerak, ya'ni fiziologik to'laqonli, shuningdek, muvozanatlashgan - ratsionda oziq moddalarning ma'lum nisbatiga rioya qilingan bo'lishi kerak. Olimlarning fikriga ko'ra, muvozanatlashgan oziqlanish deganda, oziq-ovqat yaxshi hazmlanishini va organizmning hayotiy faoliyatlarini mos ravishda ta'minlaydigan barcha turdagi ozuqa moddalar (nutrienlar) ning jinsga, yoshga, mehnat turiga, iqlim sharoitlariga qarab farq qilishi mumkin bo'lgan, bir-biriga ma'lum nisbatlarda etkazib berilishi tushiniladi.

Oqsillar barcha muhim jarayonlarda ishtirok etadi: gormonlar, gemoglobin, vitaminlar va fermentlar sintezi uchun moddiy ta'minot, muhim aminokislotalar manbai bo'lib hisoblanadi. Oqsillar plazma muhitning, miya va oshqozon suyuqligi, ichak sekretsiyasida doimiy reaksiyasini saqlab turishda ishtirok etadi. Hayvon oqsillari sutkalik oqsillarning 55-60 foizini tashkil qilishi kerak. Oqsillar uchun sutkalik ehtiyoj 100grammni tashkil etadi.

Yog'lar metabolik jarayonlarda qatnashadi, hujayra va to'qimalarning tarkibiy qismiga kiradi, ular qimmatbaxo energiya manbai bo'lib xizmat qiladi. 1 g yog' parchalanganda 9 kkal energiya hosil bo'ladi.

Uglevodlar faqat energiya manbai bo'lmasdan, (1 g uglevod parchalanganda 4 kkal energiya xosil bo'ladi) balki oqsil va yog, so'lakning sekretsiyasi, gormonlar, fermentlar va normal metabolizm uchun zarur modda hisoblanadi. Umumiy uglevodlar miqdori ichida yengil hazm bo'luvchi uglevodlar 15-20%, sellyuloza va pektin 5%, kraxmal 75-80% bo'lishi kerak. Uglevodlarga bo'lgan ehtiyoj kuniga 400-500 grammni tashkil etadi. Almashtirib bo'lmaydigan yog' kislotalarning

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

manbalari sifatida o'simlik yog'lari ratsionda 30% gacha bo'lishi kerak. Yog'lar uchun sutkalik ehtiyoj 60-150 grammni tashkil etadi.

Suv tana vazning 60 %idan ortig'ini tashkil qilib, organizmning hayotiy jarayonlarini - metabolik, ovqat hazm qilish, termoregulyatsion, ayiruv va boshqalarni ta'minlaydi. Suv uchun kundalik ehtiyoj 2-3 litrni tashkil qiladi.

Vitaminlar, albatta, iste'mol qilinayotgan mahsulotlarning tarkibida bo'lishi shart. "Vitamin" atamasi Polsha biokimyogari Kazimer Funk (1912) tomonidan tavsiya etilgan: yunoncha "vita" - hayot + lotincha "amin"—oqsil (Kazimir Funk, organism uchun zarur bo'lgan barcha moddalar oqsilga o'xshash va ularning tarkibida amino guruhlarni o'z ichiga olgan deb hisoblagan). Umuman olganda, vitaminlar o'simliklar va mikroorganizmlar tomonidan sintezlanadi. Ushbu moddalar tananing barcha metabolik jarayonlarida ishtirok etadi: ular yurak-qon tomir va onkologik kasalliklarning oldini olishda katta rol o'ynaydi.

Mineral moddalar, to'qimalar qurilishida ishtirok etuvchi, qon elektrolitlar tarkibini tartibga soluvchi, muhim xayotiy jarayonlarga (hazm, immunitet, gematopoez, gemokoagulatsiya va boshqalarga) ta'sir etadi. Birinchi marta rus olimi Vladimir Vernadsky (1863-1945) tanani mavjud kimyoviy elementlarni makrooziqaviy moddalar, mikroelementlar va ultramikroelementlarga bo'lib o'rgandi. Uning klassifikatsiyasiga ko'ra makroelementlar (yunoncha 54 macros - katta) kaltsiy, fosfor, magniy, kaliy, natriy, xlor, oltingugurtnio'z ichiga oladi (ularning miqdori tanada organizmning kimyoviy tarkibini 0,1% ini tashkil qiladi). Mikroelementlarga esa (yunoncha Micros - kichik) - xrom, kremniy, oltin, radiy, uran va boshqa - boshqalar temir, yod, ftor, selen, rux, mis, (ular tana tarkibidagi 0,01 ultramicroelements uchun)% 0.0001 iborat bo'ladi. (tanadagi tarkib 0.0001% yoki undan kam). Hozirgi vaqtda faqat makaronutrientlar va elementlari ajratilgan. Makroelementlar inson tanasi uchun har kuni zarur, ular uchun zarur grammlar bilan o'lchanadi. Tanadagi mikroelementlarning tarkibi organizmning kimyoviy tarkibidan 0,01% dan kamroq. Ularning kundalik extiyoji milligram va gramm yoki mikrogram (gamma) bilan hisoblanadi.

ASOSIY QISM.

Uyushma 1980-yilda Buyuk Britaniyaning Nyukasl shahrida rasman tashkil etilgan. Uyushma tarixi 1979-yilga borib taqaladi, o'shanda Stokgolmdagi norasmiy xalqaro yig'ilishda metabolizmga bag'ishlangan tashkilot tuzishga qaror qilingan. O'tkir kasallik bilan bog'liq ovqatlanish va metabolizm muammolari bo'yicha

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

fanlararo tadqiqotlar asosida jamiyat yaratishga qaror qilingan. Uyushma dastlab "Yevropa parentral va enteral ovqatlanish jamiyati" deb nom olgan shuning uchun ESPEN qisqartmasini olgan. Bu klinik ovqatlanishni o'rgangan birinchi ilmiy jamiyat edi. 1966-yilda Xalqaro Parenteral Ovqatlantirish Jamiyati (ISPN) 50-60-yillarda parenteral ovqatlanishning jadal rivojlanishi bilan bog'liq ilmiy natijalarni muhokama qilish uchun tashkil etilgan. 60-yillardagi AQShda parenteral ovqatlanishning rivojlanishi va tarqalishi 1977-yilda Amerika Parenteral va Enteral Oziqlantirish Jamiyatining Amerika Parenteral va Enteral Oziqlantirish Jamiyatining yaratilishiga olib kelgan.

Parenteral oziqlantirish preparatlarni venaga tomchilatib yuborish orqali amalga oshiriladi. Asosiy ko'rsatmalar. • Oshqozon-ichak traktining turli qismlarida oziq-ovqat mahsulotlarini o'tishiga mexanik to'siqlar bo'lsa: o'sma shakllanishi, qizil o'ngachning, oshqozonning kirish yoki chiqish yo'llarining kuyishi yoki operatsiyadan so'ng qisqarishi; Bemorlarni keng ko'lamli bo'shliqli operatsiyalarga tayyorlashda; Kuyish, sepsis; Ko'p qon yo'qotganda; Oshqozon-ichak traktining hazm qilishi va so'rilishi buzilganda (xolera, dizenteriya, enterokolit, operatsiya qilingan oshqozon kasalligi va aboshqalar), qusishda anoreksiya va oziq-ovqatdan bosh tortishda. Parenteral oziqlantirish uchun quyidagi ozuqa eritmalaridan foydalaniladi: Oqsillar – oqsilli gidrolizatlar, aminokislota eritmali: "Vamin", "Aminosol", "Poliamin" va boshqalar. Yog'lar – yog' emulsiyalari. Uglevodlar – 10% glyukoza eritmasi, odatda mikroelementlar va vitaminlar qo'shilish bilan. Qon preparatlari - plazma, plazma o'rnini bosuvchi moddalar. Parenteral oziqlantirishning uchta turi mavjud. 1. To'liq - barcha oziq moddalar qon tomirga yuboriladi, bemor, xatto, suv ham ichmaydi 2. Qisman (to'liqsiz) – faqat muhim ozuqa moddalardan foydalaniladi (masalan, oqsillar va uglevodlar) 3. Yordamchi - og'izorqaliqabulqilinadigan ozuqa etarli emas, shuning uchun qo'shimcha oziq-moddalar joriy kerak. Parenteral oziqlanish uchun qo'llanadigan glyukoza gipertonik eritmasining (10% eritma) katta dozalarda ishlatilishi, periferik venalarni qo'zg'atishi va flebitga olib kelishi mumkin, shuning uchun u faqat markaziy venaga (o'mrovosti) punksiya yo'l bilan aseptika va antiseptika qoidalariga rioya qilgan holda o'rnatilgan doimiy kateter orqali yuboriladi.

Enteral oziqlanish – organizmning energitik va plastik ehtiyojlar tabiiy yo'llar bilan qondirilmagan holatlarda qo'llaniladigan nutritive davolash usuli (lotinchanutricium - oziq-ovqat). Bu holda ozuqa og'izdan yoki oshqozon zondi yoki

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

ichak zondi orqali yuboriladi. Ilgari oziq moddalarni yuborishning rektal usuli (rektal oziqlantirish - oziq-ovqatni yo'qon ichak orqali yuborish) ham ishlatilgan. Lekin yo'qon chak orqali yog'lar va aminokislotalar so'rilmasligi isbotlanganligi uchun, zamonaviy tibbiyotda bu usuldan foydalanilmaydi. Shunday bo'lsa-da, ba'zi hollarda (masalan, to'xtovsiz qusish tufayli o'tkir suvsizlantirishda) fiziologik eritmalarni (0,9% li natriy xlorid), glyukoza eritmasini rektal yuborish mumkin. Bu usul oziqlantiruvchi xuqna deyiladi. Davolash-profilaktika muassasalaridagi enteral oziqlantirish jamoasi anestziolog-reanimatologlar, gastroenterologlar, terapevt va jarroxlarni o'z ichiga oladi va ular enteral oziqlantirish uchun zarur tayyorgarliklarni ko'radilar. Asosiy ko'rsatmalar: O'sma jarayonlarda, ayniqsa, bosh, bo'yinvaoshqozonda; Markaziy asab tizimi buzilishlari - koma, miyada qon aylanishining buzilishi; Nur va kimyo terapiyasi; Oshqozon-ichak kasalliklar - surunkali pankreatit, yarali kolit va boshqalar; Jigar va o't yo'llari kasalliklari; Preoperativ va postoperativ davrda ovqatlantirish; Travma, kuyishlar, o'tkir zaharlanish; Yuqumlik kasalliklar - botulizm, qoqshol Ruxiy buzilishlar - ruxiy anoreksiya (ovqatni rad etish), og'ir depressiya Asosiy qarshi ko'rsatmalar: ichak o'tkazuvchanligining buzilishi, o'tkir pankreatit, malabsorbsiyaning og'ir shakllari (lot. malus - yomon, absorptioyutilish; ingichka ichakda bir yoki bir necha oziq moddalar so'rilishining buzilishi), davomiy oshqozon-ichakdan qon ketishi, shok, anuriya (buyrak faoliyatining o'tkir almashinuvi yo'qolganda), tayinlangan ozuqaga oziqovqat allergiyasining mavjudligi; qusish. Enteral oziqlantirishning davomiyliigi va oshqozon-ichak traktining turli qismlari funktsional holatini saqlashiga bog'liq ravishda ozuqani yuborishning quyidagi yo'llari farqlanadi: 1. Ozuqa aralashmalarni ichimlik shaklida naycha orqali kichik qultumlarda yuborish 2. Nazoduodenal, nazogastral, nazoeyunal va ikki kanalli zond usullari orqali oziqlantirish 3. Stomani qo'yish (yunoncha stoma - teshik: jarroxlik yo'li bilan qovak organga o'rnatilgan fistula); gastrostoma (oshqozondagi teshik), duodenostomiya (o'n ikki barmoqli ichakdagi teshik), eenustoma (ingichka ichakdagi teshik). Stoma jarroxlik laparotomik yoki jarroxlik endoskopik usullarida o'rnatiladi. Ozuqa moddalari enteral yuborishning bir necha usullari mavjud: • alohida qismlarda (fraksion) tayinlangan Parhez ga muvofiq (masalan, 50 ml dan kuniga 8 marta, 300 ml dan kuniga 4 marta); • tomchilab, sekin, uzoqvaqtdavomida; • oziq-ovqat mahsulotlarini maxsus dozator yordamida avtomatik ravishda bosh qarishorqali. Enteral oziqlantirish uchun suyuq ozuqadan foydalaniladi (sho'rva, mors, sut aralashmasi,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

mineral suv); shuningdek, gomogen parhez konservalari (go'shtli, sabzavotli) va oqsil, yoq, uglevodlar, mineral tuz va vitaminlari muvozanatlashgan aralashmalar ham qo'llanilishi mumkin. Enteral oziqlantirish uchun quyidagi ozuqa aralashmalaridan foydalaniladi: Ingichka ichakdagi gomeostaz holatining ertaqaytatiklanishigavasuv-elektrolit muvozanatini qo'llab-quvvatlovchi aralashmalar: "Glyukosolan", "Gastrolit", "Regidron". Elementar, kimyoviy aniq ozuqa aralashmalari –ovqat hazm qilish faoliyati buzilgan og'ir kasalliklar va yaqqol metabolik o'zgarishlarga ega bo'lgan bemorlar uchun (jigar va buyrak etishmovchiligi, qandli diabet va boshqalarda): "Vivoneks", "Travasorb", «qepatic Aid» (tarmoqlangan aminokislotalar – valin, leysin, izoleysinlarning yuqori ta'minoti bilan). Yarim elementar muvozanatlashgan ozuqa aralashmalari (odatda, ularning tarkibiga vitaminlar to'liq majmui, makro va mikro elementlar kiradi) ovqat hazm qilish faoliyati buzilgan bemorlar uchun: «Nutrilon Pepti», «Reabilan», «Peptamen» va boshqalar. Polimer, yaxshi muvozanatlashgan ozuqa aralashmalari (barcha muhim oziq-moddalar optimal nisbatda bo'lgan suniy tayyorlangan ozuqa aralashmasi): quruq ozuqa aralashmasi "Ovolakt", "Unipit», «Nutrison» va boshqalar; ishlatish uchun tayyor, suyuq ozuqa aralashmalari («Nutrison standart», «Nutrison Energy» va boshqalar). Modulli ozuqa aralashmalari (bir yoki bir necha makro- yoki mikro elementlar konsentrati) inson kunlik ratsionini boyitish uchun qo'shimcha manba sifati da ishlatiladi: "Oqsilli ENPIT", "Fortogen", "Dietaa-15", "AtlanTEN", "Peptamin" vaboshqalar. Modulli aralashmalarning oqsilli, energetik va vitaminmineralli turlari farqlanadi.

Terapevtik parhez stollari haqida umumiy ma'limot: 1a Parhez stoli.Ko'rsatmalar: 6-8 kun mobaynida oshqozon va o'n ikki barmoqli ichakning yara kasalligi keskin ravishda kuchayishi, davolanishning birinchi kunlarida surunkali gastritning keskin kuchayishi, o'tkir gastrit davolanishning 2-4-kunida. Tayinlashning maqsadi: oshqozon-ichak traktining maksimal mexanik, kimyoviy va termal himoyasi, yallig'lanishning kamayishi, oshqozon yarasini davolashni yaxshilash, yotoq rejimida ovqatlanishni ta'minlash. Umumiy tavsifi: uglevodlar va oz miqdorda oqsillar va yog'lar tufayli energiya qiymatining pasayishi. Natriy xlorid (osh tuzi) miqdori cheklangan. Oshqozonning sekretyasini kuchaytiradigan va uning shilliq qavatini ta'sirlaydigan oziq-ovqatlar. Mahsulotlarni maydalab kesiladi, suvda yoki bug'da qaynatiladi, suyuq yoki bo'tqa holatida beriladi. Issiq va sovuq ovqatlar mumkin emas. Ovqatlanish rejimi: kuniga 6 marta kam miqdorda;

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

kechqurunga sut Istisno: non va non mahsulotlari, sabzavotlar, gazaklar, nordon sutli ichimliklar, pishloq, smetana, oddiy tvorog, quruq mevalar, pishiriqlar, zi ravorlar, kofe, kakao, gazli ichimliklar. 1b Parhez stoli. Ko'rsatmalar: oshqozon va o'n ikki barmoqli ichakning yarasi yoki surunkali gastrit, 1a dietadan keyin. Tayinlashning maqsadi: oshqozon-ichak traktining maksimal mexanik, kimyoviy va termal himoyasi, yallig'lanishning kamayishi, oshqozon yarasini davolashni yaxshilash, yotoq rejimida ovqatlanishni ta'minlash. Ovqatlanish rejimi: kuniga 6 marta kam miqdorda; kechqurunga sut. Istisno: zakuskalar, nordon sutli ichimliklar, pishloq, smetana, oddiy tvorog, quruq mevalar, pishiriqlar, souslar va ziravorlar, kofe, kakao, gazli ichimliklar. 1- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: oshqozon yarasi va uning o'tkir kuchayishi, tuzalish davrida sekretyani ortishi, o'tkir gastrit va surunkali gastrit, o'n ikki barmoqli ichak yarasi. Ovqat hazmqilish tizimi va me'da yara kasalliklari bilan birga bo'lsa 1-Parhez stoli buyuriladi. Meda yarasini dastlabki bosqichida belgilari kam bo'ladi va u davolashning yomonlashganligi uchun oxirgi bosqichida ishlatiladigan mexanik ta'sirlantirmaydigan holda tashkil etiladi. Bu parhezning kimyoviy tarkibi: Oshqozon sekretyasini rag'batlantiruvchi va kuchli oziq-ovqatlar jumlasiga kirmaydigan taomlar. Maqsadi: o'rtacha kimyoviy, to'liqquvvat bilan mexanik va termik ta'sirlar orqali oshqozon-ichak yallig'lanishni kamaytirish, yaralar bitishini tezlashtirish, oshqozon sekretyasi va motor vazifalarini normal takomillashtirish. Oziqlantirish rejimi: kuniga 5-6 marta; Mumkin bo'lmagan ovqat mahsulotlari va taomlar: qaymogi olingan sut, go'sht va baliq bulyoni, qo'ziqorin va sabzavotli sho'rva, javdar non, sariyog mahsulotlar; Konservlangan o'rdak, goz, go'sht mahsulotlari; yog'li, sho'rlangan baliq; yuqori kislotali, o'tkir, sho'r pishloqli sut mahsulotlari; qattiqqovurilgan tuxum, arpa, jo'xori; loviya; butun makaron; sabzavotlar (karam, sholg'om, turp, ismaloq, piyoz, bodring, sho'r va tuzlangan sabzavotlar, zamburug'lar, o'simlik gazag); Barcha o'tkir va sho'r gazak, nordon, etarli pishmagan meva va rezavorlar, quritilgan mevalar, shokolad, muzqaymoq; pomidor souslari, xantal, murch; gazlangan ichimliklar, kvass, qora qaxva. 2- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: sekretor etishmovchiligi surunkali gastrit; o'tkir gastrit, enterit, kolit; Surunkali enterit va kolitdan keyin sekretyaning ortishi bilan harakterlanadigan jigar kasalliklari, o't yo'llari, meda osti bezi yoki gastritning keskinlashuvi xolatlarida. Maqsadi: ovqat hazm qilish tizimi sekretor vazifasini rag'batlantirish, oshqozon-ichak trakti transport vazifasini normallashtirish, to'yimli ovqat bilan taminlash. Ruxsat etilgan ovqatlar: qaynatilgan va dimlab pishirilgan

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

taomlar. Ta'qiqlangan: qovurilgan; birlashtiruvchi to'qima yoki tolaga boy mahsulotlarini cheklash, juda sovuq va issiqovqatlar hazm qilish trakti shilliq membranasini qo'zg'alishini qiyinlashtiradi. Oziqlantirish rejimi: og'irovqatlanishsiz kuniga 4-5 marta. Mumkin bo'lmagan ovqat mahsulotlari va taomlar: oshgan hamirli yangi non va un mahsulotlari; sut mahsulotlari, no'xat, loviya, dorilar, okroshka; yog va birlashtiruvchi to'qimaga boy go'sht, o'rdak, goz mahsulotlar, konserva Yog'li turlar, sho'r, baliq, baliq konservalari; qattiqqaynatilgan tuxum; loviya; tariq, arpa, makkajo'xori, qo'pol don, xom tuzlangan sabzavotlar, piyoz, turp, rediska, shirin qalampir, bodring, sholg'om, sarimsog' va qo'ziqorin; yog'li souslar, xantal, qalampir,; meva va rezavorlar (malina, qizil smorodina) xurmo, anjir, shokolad va krem mahsulotlari, muzqaymoq; uzum sharbati, kvass; cho'chqa go'shti, mol go'shti, yog'lar. 3- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: yallig'lanish natijasida kelib chikuvchi surunkali qabziyat ichak kasalligi, yumshoq alangasi kuchayganida, anal yoriqlarda gemoroy. Maqsadi: ichak funksiyasining buzilganligi va bu kasalliklarga bog'liq metabolik jarayonlarning meyorlashtirish. Oziqlanish tartibi: kuniga 4-6 marta. Qatiq, yangi uzilgan yoki quritilgan meva, kecha tayyorlangan qora olxo'ri yoki asal sharbati ertalab ichish kerak. Mumkin bo'lmagan ovqat mahsulotlari va taomlar: oliy navli undan tayyorlangan non; go'sht, o'rdak, goz mahsulotlar, konserva; moyli baliq; qattiqqovurilgan tuxum, guruch, turp, sarimsog', piyoz, sholg'om, qo'ziqorin; jele, chinnigullar, beqi, shokolad, qaymoqli mahsulotlar; o'tkir souslar, yovvoyi xayvon go'shti, xantal, murch; kakao, tabiiy qaxva, kuchli choy; xayvonlar yog'lari. 4- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: diareya bilan o'tadigan o'tkir enterokolit, surunkali enteritning kuchayishi, dizenteriya, ichakdagi operatsiyalardan so'ngi xolat. Maqsadi: oshqozon-ichak kasalliklari uchun ovqatlanishni taminlash, ichakda fermentatsiya va peristaltika jarayonlarini kamaytirish, ichak va boshqaovqathazm qilish organlarining vazifalarini normallashtirish. Oziqlantirish tartibi: kuniga 5-6 marta kichik qismlarda. Mumkin bo'lmagan ovqat mahsulotlari va taomlar: non va un mahsulotlari; Guruch, sabzavotlar, makaron, kuchli va yog'li sho'rva; Yog turlari va go'sht navlari, sosiska va boshqa go'sht mahsulotlari; yog'li baliq turlari, sho'rlangan baliq, ikra, konservalar; sut va boshqa sut mahsulotlari; qattiqqovurilgan tuxum, xom qovurilgan; arpa, makaron, quritilgan mevalar, kompotlar, asal, murabbo va boshqa shirinliklardagi meva va rezavorlar; qaxva va sutli kakao, gazlangan va sovuq ichimliklar. 4b- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: ichakning o'tkir va surunkali

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

yallig'lanish kasalliklari Maqsadi: O'rta darajada buzilgan hazm qilishda etarli ovqatlanishni taminlash, yallig'lanishni kamaytirish va ichakning funksiyasini normallashtirish, shuningdek boshqaovqathazm qilish organlari kasalliklarida. Oziqlanish tartibi: kuniga 5-6 marta. Mumkin bo'lmagan ovqat maxsulotlari va taomlar: javdari non, yanchilgan bug'doy uni, loyqa pasta; dukkakli sho'rva, sut, sho'rva, borsh, sovuq sho'rva (okroshka, ko'k sho'rva); yog'li go'sht, o'rdak, goz, go'sht maxsulotlari, baliq turlari, sho'r baliq, konservalar; sut, yuqori kislotali sut maxsulotlari, o'tkir, sho'r pishloqlar; qattiqqovurilgan tuxum; loviya, shrot pyur esi, arpa; oq karam, ko'k, turp, piyoz, sarimsog', bodring, sholg'om, mayiz, ismaloq, qo'ziqorin; uzum, o'rik, quritilgan mevalar, muzqaymoq, shokolad, kakao; o'tkir, yog'li souslar, xantal, yovvoyi qalampir, qalampir; sharob, do'l, o'rik sharbati, kvas, mors. 4v- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: oqilonadietaga o'tish sifatida, tiklanish davrida o'tkir ichak kasalliklarida; Boshqaovqathazm qilish organlari bilan bog'liq o'tkir zararlanishlarni tiklash davrida surunkali ichak kasalligida. Maqsadi: ichak funksiyalarining bazi etishmovchiligi bilan etarli ovqatlanishni taminlash, keyingi ovqatlanish va boshqaovqathazm qilish organlarining faoliyatini tiklash. Oziqlanish tartibi: kuniga 5 marta. Mumkin bo'lmagan ovqat maxsulotlari va taomlar: javdari non, hamirdan olingan maxsulotlar; sut osh, sho'rva, borsh, tuzlangan, okroshka, sho'rva, qo'ziqorin; go'sht, o'rdak, goz, kolbasa, moylangan maxsulotlar, konservalar; Baliq; o'tkir, tuzli pishloqlar, yuqori kislotali sut maxsulotlari; qattiqqovurilgan tuxum; loviya pyuresi; turp, piyoz, sarimsog', bodring, sholg'om, mayiz, ismaloq, qo'ziqorin; o'rik, anjir, xurmo, muzqaymoq, shokolad, keks; o'tkir va yog'li souslar, xantal, yovvoyi qalampir, qalampir; uzum, o'rik sharbati. 5- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: o'tkir gepatit va xoletsistit; surunkali gepatit; jigar etishmovchiligi bo'lmagan holda jigar sirrozi; surunkali xoletsistit va xolelitiiazni kuchaytiradi. Barcha xolatlarda - oshqozon va ichakdagi og'ir kasalliklardan tashkari. Maqsadi: jigar va o't yo'llari faoliyatini tiklash, sekretsiyani oshirish. Oziqlantirish rejimi: kuniga 5 marta; kechqurun kefir ichish tavsiya kilinadi. Mumkin bo'lmagan ovqat maxsulotlari va taomlar: issiq non, oshirma 60 hamir, qovurilgan go'sht, baliq va qo'ziqorin sho'rvalari, okroshka, yog'li go'sht, o'rdak, qoz, jigar, buyrak, miya, dudlangan kolbasa, konservalangan oziq-ovqatlar; Yogli baliq turlari, qora-oq, tuzli baliqlar; qattiqqovurilgan tuxum; loviya; ismaloq, jo'xori, turp, yashil piyoz, sarimsog', qo'ziqorin, tuzlangan sabzavotlar, ikra, shokolad, qaymoqli maxsulotlar, muzqaymoq, xantal, murch, qora qaxva, kakao,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

sovuq ichimliklar 5a- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: o'tkir gepatit va xoletsistit; surunkali gepatit, xoletsistit va xolelitiyazning avj olishi; jigar sirrozi o'rta darajada, jigar e tishmovchiligi bilan; surunkali gepatit yoki me'da yara kasalligi, og'ir gastrit, diareya va enterokolit bilan birga kechuvchi xoletsistit. Maqsadi: jigar va o't yo'llari faoliyatini tiklash, sekreziyani oshirish. Oziqlanish tartibi: kuniga 5-6 marta Mumkin bo'lmagan ovqat maxsulotlari va taomlar: issik non, oshirma hamir, qovurilgan go'sht, baliq va qo'ziqorin sho'rvalari, okroshka, yog'li go'sht, o'rdak, qoz, jigar, buyrak, miya, dudlangan kolbasa, konservalangan oziq-ovqatlar; Yogli baliq turlari, qora-oq, tuzli baliqlar; qattiqqovurilgan tuxum; loviya; ismaloq, jo'xori, turp, yashil piyoz, sarimsog', qo'ziqorin, tuzlangan sabzavotlar, ikra, shokolad, qaymoqli maxsulotlar, muzqaymoq, xantal, murch, qora qaxva, kakao, sovuq ichimliklar 5b-Parhez stoli. Ko'rsatmalar: Surunkali pankreatit. Maqsadi: me'da osti bezi, oshqozon –ichak traktining mexanik va kimyoviy ta'sirlanishini, o't pufagi qo'zg'aluvchanligini kamaytirish, jigar va oshqozon osti bezi o'zgarishlarni oldini olish. Oziqlantirish rejimi: kuniga 5-6 marta; kechqurun kefir ichish tavsiya etiladi. Mumkin bo'lmagan ovqat maxsulotlari va taomlar: javdari non, hamirdan olingan maxsulotlar; sut osh, sho'rva, borsh, tuzlangan, okroshka, sho'rva , qo'ziqorin; go'sht, o'rdak, goz, kolbasa, moylangan maxsulotlar, konservalar; Baliq; o'tkir, tuzli pishloqlar, yuqori kislotali sut maxsulotlari; qattiqqovurilgan 61 tuxum; loviya pyuresi; turp, piyoz, sarimsog', bodring, sholg'om, mayiz, ismaloq, qo'ziqorin; o'rik, anjir, xurmo, muzqaymoq, shokolad, keks; o'tkir va yog'li souslar, xantal, yovvoyi qalampir, qalampir; uzum, o'rik sharbati. 5v-Parhez stoli. Ko'rsatmalar: Surunkali pankreatit reabilitacia davrida. Maqsadi: me'da osti bezi, oshqozon –ichak traktining mexanik va kimyoviy ta'sirlanishini, o't pufagi qo'zg'aluvchanligini kamaytirish, jigar va oshqozon osti bezi o'zgarishlarni oldini olish. Oziqlantirish rejimi: kuniga 5-6 marta; kechqurun kefir ichish tavsiya etiladi. Mumkin bo'lmagan ovqat maxsulotlari va taomlar: javdari non, hamirdan olingan maxsulotlar; sut osh, sho'rva, borsh, tuzlangan, okroshka, sho'rva , qo'ziqorin; go'sht, o'rdak, goz, kolbasa, moylangan maxsulotlar, konservalar; Baliq; o'tkir, tuzli pishloqlar, yuqori kislotali sut maxsulotlari; qattiqqovurilgan tuxum; loviya pyuresi; turp, piyoz, sarimsog', bodring, sholg'om, mayiz, ismaloq, qo'ziqorin; o'rik, anjir, xurmo, muzqaymoq, shokolad, keks; o'tkir va yog'li souslar, xantal, yovvoyi qalampir, qalampir; uzum, o'rik sharbati. 6- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: siydik va urat kislotasi tuzlaridan tosh shakllanishi, urolitiyoz. Maqsadli: Purin metabolizmini

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

normalizatsiya qilish, siydik kislotasi va uning tuzlarini vujudga kelishini kamaytirish, siydik reaksiyasini kislotali tomonga o'tishi. Oziqlantirish tartibi: kuniga 4 marta, bo'sh oshqozon o'rtasida. Cheklanadigan taom va maxsulotlar: go'sht, baliq sho'rvalari, ismaloq; jigar, buyraklar, til, miya, yosh xayvonlarning va qushlarning go'shtlari, kolbasa maxsulotlari, baliq, go'sht va baliq konservalari, ikra; tuzlangan pishloqlar; loviya; qo'ziqorinlar; loviya, qovurilgan karam, shokolad, anjir, malina, go'sht, baliq, qo'ziqorin sho'rva, qalampir, xantal, kakao, kuk choy va qaxva; mol go'shti, qo'zichoq, cho'chqa yog'i. 7-parhez stoli Ko'rsatmalar: o'tkir nefrit va surunkali nefrit, buyrak yetishmovchiligidan tashqari. Maqsadi: buyrak funksiyasini o'rtacha tiklash, arterial gipertenziya pasaytirish va shishlarning kamayishi, azot va boshqa metabolik maxsulotlarni organizmdan chiqarib tashlash. Cheklanadigan taom va maxsulotlar: oddiy non, natriy xlorid qo'shib un maxsulotlari; go'sht, baliq va qo'ziqorin bulyonlari; yog'li go'sht navlari, qaynatilgan va qovurilgan idishlar, kolbasa maxsulotlari, kalbasa, maxsulotlar, konservalar, sho'r, baliq, ikra; pishloqlar; loviya; sarimsog', turp, turp, loviya, ismaloq, tuzlangan sabzavotlar, qo'ziqorinlar; shokolad; go'sht, baliq va qo'ziqorin, qalampir, xantal, guruch; kuchli kofe, kakao, mineral suvlar, natriyga boy. 7a-Parhez stoli. Ko'rsatmalar: o'tkir nefrit engil va og'ir shakllarida; surunkali buyrak etishmovchiligiva surunkali nefrit. Maqsad: buyrak funktsiyalarini maksimal tiklash, organizmdagi metabolik maxsulotlarni chiqarib tashlashni yaxshilash, arterial gipertenziyani pasaytirish va shishni kamaytirish. Oziqlantirish rejimi: kuniga 5-6 marta. Mumkin bo'lmagan ovqatlar: oddiy non, tuz qo'shilishi bilan un maxsulotlari, go'sht, baliq, qo'ziqorinli bulon, sho'rva sut, don va dukkakli ekinlar; barcha go'sht va baliq maxsulotlari (kolbasa, konserva va boshqalar), pishloq, guruch (guruchdan tashqari) va makaron, sho'r, marinadlangan va tuzlangan sabzavotlar, ismaloq, mayiz, karam, qo'ziqorin, turp, sarimsog', shokolad, sut, jeli, muzqaymoq, go'sht, baliq, qo'ziqorin soslari, xantal, murch, go'shti, kakao, tabiiy kofe, mineral suvlar, natriyga boy. 7b-Parhez stoli. Ko'rsatmalar: dieta 7a dan so'ng o'tkir nefrit va surunkali nefrit. Maqsadi: buyrak funktsiyasini maksimal tiklash, organizmdagi metabolik maxsulotlarni chiqarib tashlashni yaxshilash, arterial gipertenziyani kamaytirish va shishlarni kamaytirish. Oziqlanish tartibi: kuniga 5-6 marta. 7 v- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: nefrotik sindrom, surunkali buyrak kasalligi va boshqa kasalliklar. Maqsadi: siydikda yo'qotilgan oqsillarni o'rmini to'ldirish, oqsillar, yog'lar, xolesterin almashinuvining normallashtirish, shishning

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

kamaytirish. Oziqlantirish rejimi: kuniga 5-6 marta; Cheklanadigan taom va maxsulotlar; oddiy non, sariyog go'shti, baliq, qo'ziqorin bulyoni, yog go'shti, jigar, buyraklar, miya, kolbasa, go'sht maxsulotlari, go'sht va sabzavot konservalari, Yog baliq turlari, ikra, yangi pishloqlar; turp, sarimsog', jo'ja, tuzlangan sabzavotlar; shokolad, qaymoqli maxsulotlar; go'sht, baliq, qo'ziqorin shurvalari, xantal, yovvoyi go'shti, qalampir; kakao, natriyga boy mineral suv. 7g-parhez stoli Ko'rsatmalar: buyrak etishmovchiligining terminal (yakuniy) bosqichi (bemor gemodializ bo'lganda - bemorning qonini suniy buyrak yordamida tozalash). Maqsadi: buyrak etishmovchiligi va gemodializning yomon tasiri bilan metabolizmning xususiyatlarini hisobga olgan holda muvozanatli dietaani taminlash. Oziqlantirish rejimi: kuniga 6 marta. Mumkin bo'lmagan maxsulotlar va ovqatlar: oddiy non (bug'doy va tuz tashqari) va un maxsulotlari; go'sht, baliq, qo'ziqorin bulyonlari; kolbasa, sho'rlangan bali, konservalar, ikra; pishloq; loviya; tuzlangan, marinadlangan sabzavotlar, zamburug'lar, rovoch, ismaloq, shokolad, quritilgan mevalar, qandolat maxsulotlari, go'sht, baliq, qo'ziqorin, kakao, yog'lar. 8- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: asosiy kasallik sifatida Maqsadi: ortiqcha yog'li maxsulotlarni kamaytirish. Oziqlanish tartibi: kuniga 5-6 marta. Cheklanadigan taom va maxsulotlar: yuqori va birinchi navli bug'doy u nidan tayyorlangan maxsulotlar, kartoshka, don, baklajon, makaron maxsulotlari bilan tayyorlangan taomlar; go'sht, goz, o'rdak, go'sht, kolbasa, konservalar; yog'li, sho'r, baliq, baliq konservalari, ikra; yog pishloq, shirin pishloq, krem, shirin yogurt, eritilgan sut, yog'li va sho'r pishloqlar; qovurilgan tuxum; guruch (grechka, arpa va arpa bundan mustasno), mayiz, banan, anjir, xurmo, boshqa me va, shakar, murabbo, asal, muzqaymoq, kakao, go'sht va pishirik. 9-parhez stoli Ko'rsatma: qandli diabetning yengil va o'rtacha ogir turida. Og'ir yoki yengil vaznli, insulinni qabul qilmaydigan yoki kichik dozalarda qabul qiladigan bemorlar, dietaani shuningdek, insulin dozasini yoki boshqa shakar kamaytiradigan dorilarni qo'llashda ham buyuriladi. Maqsadi: uglevod metabolizmini yaxshilash va yog almashinuvi kasalliklarining oldini olish, uglevodlarga nisbatan tolerantlikni aniqlash. Ovqatlanish tartibi: kuniga 5-6 marta uglevodlarni bir xil taqsimlash. Mumkin bo'lmagan maxsulot va ovqatlar: yog' va yarim tayyorlangan maxsulotlar; kuchli, yog'li bulyonlar, semolina, guruch, sutli sho'rvalar; go'sht, o'rdak, goz, kolbasa, konserva yog'li maxsulotlar; yog'li baliq, yoqda konse rvalangan ikra, pishloqlar, shirin pishloqli kremlar, krem, guruch, semolina va makaron; tuzlangan sabzavotlar, Uzum, mayiz, banan, anjir, xurmo,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

shakar, murabbo, shirinliklar, muzqaymoq, yog'li, uzum va boshqa shirin sharbatlar, shakarli limonadlar; go'sht va pishiriqlar. 10-parhez stoli Ko'rsatmalar: yurak etishmovchiligining klinik belgilari bo'lmagan yurak qon tomir tizimi kasalliklari. Maqsadi: qon aylanishini yaxshilash, yurak qon tomir tizimi, jigar va buyraklarning ishlashini, metabolizmini yaxshilash. Oziqlanish tartibi: kuniga 5 marta. Mumkin bo'lmagan maxsulot va ovqatlar: yangi non, hamirdan yasalgan maxsulotlar, go'sht, baliq, qo'ziqorin va baliqlaridan tayyorlangan sho'rvalar; go'sht, goz, o'rdak, jigar, buyraklar, miya, go'sht maxsulotlari, souslar, yog'li, sho'r, baliq, ikra, baliq konservalari; tuzlangan va yog'li pishloqlar; qattiqqovu rilgan tuxum, loviya, tuzlangan sabzavotlar; ismaloq, jo'xori, turp, turp, 65 sarimsog', piyoz, qo'ziqorin; o'tkir, yog'li va sho'r atirlar; qo'ziqorin tolasi, mevalar, go'sht, baliq, qo'ziqorin bulyoni, xantal, qalampir, tabiiy qaxva, kakao, go'sht va pishirik. 10a Parhez stoli. Ko'rsatmalar: Jiddiy yurak etishmovchiligi bilan kuzatiladigan yurak qon tomir tizimi kasalliklari Parhez maqsadlari: yurak qon tomir tizimi kasalliklari, jigar, buyrakda qon aylanish faoliyatini tiklash. Moddalar almashinuvini jarayonida hosil bo'lgan ortiqcha moddalarni chiqarib yuborib moddalar almashinuvini normallashtirish. Ovqatlanish tartibi; Kunlik taom 6 martada kichik miqdorlarda qabulqilinadi va parhez davomiyligi 4 xaftagacha cho'ziladi. Cheklanadigan taom va maxsulotlar; yangi yopilgan non va non maxsulotlari, kolasa turlari, konservalar, dukakllar, kletchatkali maxsulotlar, qantal, garmidori, kofe, gazlangan ichimliklar, shokolad, kremli maxsulotlar, uzum va uzu sharbati. 10b Parhez stoli. Ko'rsatmalar: ateroskleroz, miokard infarkti, giper-toniya. Maqsadi: Ateroskleroz rivojlanshini sekinlashtirish, moddalar almashinuvini yaxshilash, ortiqcha vazndan qutilish, YuKT va nerv sistemasini zo'riqtirmasdan ozuqlanishni taminlash. Ovqatlanish tartibi; katta bo'lmagan porsiyalarda 5 marta qabulqilinadi. Cheklanadigan taom va maxsulotlar; garmidori, dukakllar, yangi yopilgan non va non maxsulotlari, kolbasa turlari, konservalar, kletchatkali maxsulotlar, qantal, garmidori, , kofe, gazlangan ichimliklar, xren, shokolad, kremli maxsulotlar, uzum va uzu sharbati, Smetana, tvorog, ismaloq, lavlagi, choy, go'sht va yog'lar. 10c Parhez stoli. Ko'rsatmalar: miokard infarkt. Maqsadi ortiqcha YuKT va nerv sistemasini zo'riqtirmasdan ozuqlanishni taminlash, moddalar almashinuvini yaxshilash. Ovqatlanish tartibi; III racion katta bo'lmagan porsiyalarda 5 marta qabul qilinadi. Cheklanadigan taom va maxsulotlar; garmidori, dukakllar, yangi yopilgan non va non maxsulotlari, kolbasa turlari, konservalar, kletchatkali maxsulotlar, qantal, garmidori, , kofe, gazlangan

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

ichimliklar, xren, shokolad, kremli maxsulotlar, uzum va uzu sharbati, Smetana, tvorog, ismaloq, lavlagi, choy, go'sht va yog'lar. 11- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: O'pka, suyak, limfa tugunlar, sili. Infeksiyon kasalliklardan so'ng, jarroxlilik operatsiyalari va travmalardan so'ng Parhez maqsadlari: Organizmning ozuqlanish holatini tiklash, uning ximoyasini kuchaytirish, tiklanish jarayonlarini tezlashtirish Ovqatlanish tartibi; 5 marta qabulqilinadi. Cheklanadigan taom va maxsulotlar; juda yog'li go'sht va go'sht maxsulotlari, achchiq va yog'li souslar, ko'p krem saqlovchi tort maxsulotlari. 12- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: Oliy nerv sistemas kasalliklari. №10 Parhez dan odatiy taomlanishga o'tishda. Parhez maqsadlari: Markaziy nerv sistemasi tasirchanligini kamaytirish Ovqatlanish tartibi; 5-6 marta qabulqilinadi. Cheklanadigan taom va maxsulotlar; baquvat baliqli va go'shtli bulonlar, achchiq taomlar, garmidori, qantal, kofe, shokolad, spirtli ichimliklar. 13- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: O'tkir infeksiyon kasalliklar. O'tkir isitma payti. Angina Maqsadlari; Organizmning umumiy quvvatini oshirish, uning infeksiyaga qarshi kurashish kuchini ko'tarish, toksikatsiyani kamaytirish. Ovqatlanish tartibi: katta bo'lmagan porsiyalarda 5-6 marta qabulqilinadi. Cheklanadigan taom va maxsulotlar; borsh, yangi yopilgan non va non maxsulotlari, dukkaklilar, yogli go'sht, qoz o'rdak qo'y go'shti, makaron, qo'ziqorin va zamburug' turlari, tuzlangan dudlangan baliq, gulkaram, kakao, 67 shokolad, cho'chqa go'shti 14- Parhez stoli. Ko'rsatmalar: Buyrak tosh xastaliklari, pileositit, fosfaturiya Maqsadi: Siydikning kislotalilik reaksiyasini tiklash va bu bilan cho'kma hosil bo'lishini oldini olish. Ovqatlanish tartibi; 4-martalik qabul Cheklanadigan taom va maxsulotlar; sut va sut maxsulotlari tvorog sir sabzavotli salatlar, kartoshka, mevali soklar, tuzlangan va dudlangan baliq 15- (umumiy stol) Ko'rsatmalar: Parhez taomlardan odatiy ovqatlanishga o'tish jarayoni, mazkur parhez ni oshqozon ichak xastaliklariga chalinmagan bemorlarga tavsiya etiladi Parhez maqsadlari; Kasalxona sharoitida to'laqonli taomlanishni taminlash Ovqatlanish tartibi 4 martalik qabul Cheklanadigan taom va maxsulotlar, juda yog'li maxsulotlar garmidori qantal.

Ovqatlanish tartibi: Parhezni davolash muassasalarida bosh shifokor belgilaydi uning yo'qligida mazkur muassasadagi bosh shifokor o'rinbosari belgilaydi. Shifobaxsh ovqatlantirish va parhez tuzish, uning oqibatlariga shifokor dietaolog javobgar hisoblanadi. U dietahamshiralari boshqaradi va ozuqa blok ishlari bilan hamshug'ullanadi. Agar davlash muassasasida shifokor dietaolog lavozimi bo'lmasa bu ishlarni dietahamshira bajaradi. Dietaolog shifokorning

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

majburiyatlariga parhezlarni to'g'ri tuzish, ularning to'g'ri amalqilinishini kuzatish, taomnomani kuzatish, taomlarning kimyoviy va sifat tarkibini tekshirish va yana bir qancha ishlar kiradi. Dietahamshirabo'lsa ozuqa blogida ishlarni kuzatish va sanitar gigienik qoidalarga amal qilinishini nazorat qilishni o'z zimmasiga oladi.

Bemorlarni oziqlantirish: Oziq-ovqatni isteomol qilish usuliga qarab, bemorlarni oziqlantirishning quyidagi shakllari farqlanadi: Faol oziqlanish - bemor ovqatni mustaqil iste'mol qiladi. Passiv oziqlanish - bemor ovqatni hamshira yordamida isteomol qiladi. (Og'ir axvoldagi bemorlarni hamshira kichik tibbiyot xodimi 69 yordamida ovqatlantiradi). Sun'iy oziqlanish – bemorlarni maxsus oziqlantiruvchi aralashmalar bilan og'iz yoki zond orqali (oshqozon yoki ichakka) yoki venaga dori vositalarni tomchilab yuborilish orqali ovqatlantirish. Passiv oziqlanish Zaif va og'ir bemorlarga, zaruratbo'lganda esa keksalar va qarilik yoshidagi bemorlarga tibbiyot hamshirasi ovqatlanishga yordam beradi. Passiv ovqatlantirishda bir qo'l bilan bemorning boshini yostiq bilan ko'tarib, ikkinchisi bilan suyuq oziqli idishni og'ziga olib kelish yoki qoshiqda yedirish kerak. Bemorlarni kichik porsiyalarda ovqatlantirish, albatta, chaynash va yutish uchun bir oz vaqt qoldirish kerak. Ichish uchun suyuqliklarni berishdan naychalarga ega maxsus stakanlardan foydalaniladi.

Material va metodika:

Bemorlarni oziqlantirishda asosan kuzatish va tajriba metodidan foydalaniladi. Parhez stollari bir necha yillar mobaynida bemorlar ustidan o'tkazilgan tajribalar natijasida kelib chiqqan. Asosiy materiallar bu odam hazm qilish sistemasi organlari va a'zolari(og'zi bo'shlig'i, halqum, qizilo'ngach, oshqozon, ingichka ichak, yo'g'on ichak, to'g'ri ichak, o'n ikki barmoqli ichak, jigar, o't pufagi, oshqozon osti bezi, so'lak bezlari) hisoblanadi. Manashu materiallar orqali barcha tajribalar va xulosalar tatbiq etiladi.

Olib borilgan tadqiqot va natijalar.

Olib borilgan tajribalar shuni izohlaydiki juda ko'p bemorlarga tavsiya etilgan parhez stollari ularga ijobiy natija bergan. Ortiqcha vaznga ega shaxslarga tatbiq etilgan 8-parhez stoli ularning 6oy ichida natija qilib, teri ostidagi ortiqcha yog'lar parchalanib ketgan. Bundan tashqari butun dunyoda yurak yetishmovchiligi hususan miokard infarkti va insult, stenokardiya 10-parhez stoli sababli bartaraf etilgan.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 3, 31 Март

XULOSA.

Yuqoridagi faktlarga asoslanib shuni xulosa qilamizki ovqatlanish inson uchun eng kerakli omil hisoblanadi, ammo ovqatlanish tartibiga va parhezga amal qilish undan ham muhim omildir. Deyarli barcha shifoxonalarda bemorlarni parvarish qilish va ovqatlantirish yuqori darajada yo'lga qo'yilgan. Bemor (kasal)larga har tomonlama yordam berish va vrach ko'rsatmalarini beqamu ko'st amalga oshirishni ta'minlaydigan tadbirlar majmui davoning muhim tarkibiy qismi. Turli kasalliklarda bemorni parvarish qilishning o'ziga xos xususiyatlari bor. Shu bilan birga barcha bemorlarga tegishli umumiy parvarish qoidalari mavjud. Bemorning ma'lum bir tartibga amal qilishi, to'g'ri ovqatlanishi, vrach buyurganlarini to'la to'kis bajo keltirishi, bemor ahvolini uzluksiz kuzatib borish, shuningdek dard tufayli zaiflashib qolgan organizmni boshqa kasalliklardan himoya qilish ham Bemorni parvarish qilish har bir tibbiyot hodimining vazifasiga kiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1."TIBBIYOT KASBIGA KIRISH" Barno Turdixodjaevna Xalmatova, Ma'rif Shakirovich Karimov, Alisher Oripovich Oxunov, Nasriddin Shamsiddinovich Ergashev, Maktuba Xabibullaevna Mirraximova, Dinora Ayupovna Parpibaeva, Sarvar Sultanbaivich Atakov, Erkin Amongeldievich Yakubov. Toshkent - 2018

2. https://uz.wikipedia.org/wiki/Bemorni_parvarish_qilish# saytidan

3."TIBBIYOT KASBIGA KIRISH" Barno Turdixodjaevna Xalmatova, Ma'rif Shakirovich Karimov, Alisher Oripovich Oxunov, Nasriddin Shamsiddinovich Ergashev, Maktuba Xabibullaevna Mirraximova, Dinora Ayupovna Parpibaeva, Sarvar Sultanbaivich Atakov, Erkin Amongeldievich Yakubov. Toshkent - 2018